

Joensuun kaupungin lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

KH 05.10.2026 § 332

1645/00.01.06/2026

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta.

Lakimuutoksen tausta:

Sähköverkkoon liittämisen kysyntä on kasvanut merkittävästi sähköistymisen, uusiutuvan energian tuotannon lisääntymisen sekä uudentyyppisen sähkönkulutuksen ja sähkövarastoinnin yleistymisen myötä. Sähköverkot ovat paikoitellen ruuhkautuneet niiden aktiivisesta kehittämisestä huolimatta.

EU:n sähkömarkkinalainsäädännössä asetetaan siirto- ja jakeluverkonhaltijoille yleinen velvoite varmistaa kolmansien osapuolten syrjimätön pääsy verkkoihinsa. Samalla jäsenvaltioille ja sääntelyviranomaisille jätetään liikkumavaraa liittymismenettelyjen yksityiskohtien suunnittelussa, jotta järjestelmien erityispiirteet voidaan ottaa huomioon. EU:n sähkömarkkinalainsäädännössä ei edellytetä, että liittämistä koskevat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin saapumisjärjestyksessä. Jäsenvaltiot ja kansalliset sääntelyviranomaiset voivat ottaa käyttöön muita sääntöjä, joita verkonhaltijoiden on sovellettava, edellyttäen, että säännöt ovat syrjimättömiä ja avoimia ja perustuvat objektiivisiin sekä teknisesti ja taloudellisesti perusteltuihin kriteereihin.

Lakimuutoksen tavoitteet:

Tavoitteena on turvata sähköverkon kapasiteetin tarkoituksenmukainen ja tehokas hyödyntäminen kilpailevien tarpeiden kesken tilanteessa, jossa sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta. Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin säännökset etusijamenettelystä, jota verkonhaltijan olisi sovellettava sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelyssä. Tarjouspyynnöt sijoitettaisiin neljään etusijaryhmään liittymän tehon ja käyttötarkoituksen perusteella. Etusijamenettelyä ei sovellettaisi sähkön tuotantoon.

Etusijamenettely kannustaisi suurten sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen sijoittamiseen alueelle, jossa sähköverkon kapasiteetista ei ole niukkuutta. Alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta, suurten sähkönkäyttökohteiden liittyjät voisivat parantaa liittymistä koskevan tarjouspyyntönsä asemaa sitoutumalla tarjoamaan sähkömarkkinoille joustavaa sähköntuotantokapasiteettia tai kattamalla osan sähkönkulutuksestaan samalla alueella sijaitsevalla uudella sähköntuotannolla. Tarjouspyyntöjen käsittelyssä otettaisiin huomioon lisäksi sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysaste.

Etusijaryhmä ja etusijajärjestys määrittäisivät sen, missä järjestyksessä verkonhaltija tarjoaa sähköverkon kapasiteettia ja kehittää sähköverkkoaan silloin, kun kapasiteettia ei voida tarjota kaikille liittyjille samanaikaisesti. Ehdotuksella ei rajoitettaisi verkkoon pääsyä. Verkonhaltijoiden liittämisvelvollisuus säilyisi ennallaan, eikä esitys vaikuttaisi siihen, kenellä on oikeus liittyä sähköverkkoon.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027. Lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymisopimusta tai liittymisopimusta. Verkonhaltijan olisi käsiteltävä muiden kuin ylimpään etusijaryhmään kuuluvien liittyjien liittymistä koskevat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä ensimmäisen kerran viimeistään 31.12.2027.

Joensuun kaupunki toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Joensuun kaupunki pitää sähköverkon rajallisen liityntäkapasiteetin tehokasta, tarkoituksenmukaista ja läpinäkyvää hyödyntämistä perusteltuna tavoitteena. Sähköistymisen, uusiutuvan energiantuotannon, sähkövarastojen sekä uusien sähkönkäyttökohteiden lisääntyminen edellyttää liittymispyyntöjen ennakoitavaa käsittelyä ja sähköverkon kehittämistä. Esitysluonnoksen mukaan liittymistä koskevia tarjouspyyntöjä priorisoidtaisiin, kun käytettävissä oleva liityntäkapasiteetti ei riitä pyyntöjen toteuttamiseen. Priorisointikriteerien tulee sähkömarkkinadirektiivin mukaisesti olla syrjimättömiä, avoimia, objektiivisia sekä teknisesti ja taloudellisesti perusteltuja.

Joensuun kaupunki katsoo kuitenkin, että ehdotettu etusijamenettely voi nykyisessä muodossaan johtaa Itä-Suomen elinvoiman kannalta alueellisesti eriarvoiseen ja huonoon lopputulokseen. Etusijamenettely ohjaisi suurten sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen sijoittamiseen alueelle, jossa sähköverkon kapasiteetista ei ole niukkuutta.

Lisäksi ehdotuksessa suurten sähkönkäyttökohteiden asemaa voitaisiin parantaa sitoutumalla joustavaan tuotantokapasiteettiin tai kattamaan osa kulutuksesta samalla alueella sijaitsevalla uudella sähköntuotannolla. Vaikka sääntely olisi tuotantomuodosta riippumatonta, uusi tuotanto on Itä-Suomessa vaikeammin toteutettavissa erityisesti tuulivoiman rakentamiseen liittyvien maanpuolustuksellisten rajoitteiden vuoksi. Samojen muodollisten kriteerien soveltaminen erilaisissa alueellisissa olosuhteissa heikentäisi Itä-Suomen suhteellista asemaa puhtaan siirtymän sähköintensiivisten investointien kilpailussa. Esitetyssä muodossa hallituksen laki on Itä-Suomen erityisten kehittämistavoitteiden vastainen varsinkin rajamaakuntia koskien.

Riski on Joensuun ja Pohjois-Karjalan kannalta konkreettinen ja merkittävä. Kaupunki edistää sähköintensiivisiä, mukaan lukien datakeskusinvestointeja, ja useat vihreän siirtymän teolliset toimijat ovat kartoittaneet Joensuun talousalueen soveltuvuutta toiminnalleen. Sähkön saatavuus ja tuleva 400 kilovoltin kantaverkkoyhteys Huutokoski-Kontiolahti vuonna 2033 ovat sijoittumisarvioinnissa keskeisiä tekijöitä. Lisäksi Joensuussa kehitetään vetytalouden, sähkövarastoinnin, paikallisen energiantuotannon ja teollisten kiertojen ratkaisuja. Pohjois-Karjalassa nykyinen 110 kilovoltin verkko rajoittaa suuren mittakaavan tuotanto- ja kulutushankkeiden liittämistä. Lakiluonnoksessa esitetty etusijamenettely ei saa muodostaa rakennetta, joka vähentää investointeja alueellamme ennen suunniteltujen verkkovahvistusten valmistumista.

Joensuun kaupunki kannattaa sähköverkon kapasiteetin tehokkaampaa hyödyntämistä, mutta ei pidä esitystä nykyisessä muodossaan riittävän tasapainoisena. Etusijamenettely voidaan ottaa käyttöön vasta, kun sen alueellisesti eriarvoiset vaikutukset on arvioitu ja ehkäisty vaikuttavalla sääntelyratkaisulla. Ratkaisun tulee mahdollistaa puhtaan siirtymän, työllisyyden ja kansantalouden kasvua tukevien investointien toteutuminen myös Joensuussa, Pohjois-Karjalassa ja Itä-Suomessa.

Joensuun kaupunki korostaa, että lain jatkovalmistelussa on:

1. Vahvistettava alue-, elinkeino-, investointi- ja kokonaisturvallisuusvaikutusten arviointia, mukaan lukien vaikutukset alueisiin, joilla uuden sähköntuotannon toteuttamista rajoittavat maanpuolustukselliset syyt.
2. Säädetty mekanismista, jolla alueellisista erityisolosuhteista aiheutuva kilpailuhaitta poistetaan tai kompensoidaan etusijajärjestystä määritettäessä.
3. Mahdollistettava vaihtoehtoiset tavat täyttää jousto- tai tuotantoedellytykset, kuten kulutusjousto, sähkövarastot, paikalliset energiajärjestelmät ja muu sähköjärjestelmää tasapainottava kapasiteetti.
4. Otettava käyttöön riittävä siirtymäaika tai alueellinen poikkeusmenettely niillä alueilla, joilla kantaverkon vahvistaminen on päätetty tai suunnitteilla mutta ei vielä valmistunut.
5. Varmistettava, ettei priorisointimenettely korvaa verkonhaltijoiden velvollisuutta kehittää sähköverkkoa eikä johda kriittisten energia- ja teollisuusinvestointien liialliseen maantieteelliseen keskittymiseen. Hajautetut energia- ja teollisuusinvestoinnit ovat kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkulmista paras ratkaisu.

Lisäksi Joensuun kaupunki painottaa seuraavia asioita energia- ja investointipolitiikkaan liittyen:

6. Suomi tarvitsee kiireellisesti kokonaisvaltaisen datakeskusstrategian, mikä on integroitava muuhun energia-, teollisuusinvestointi- ja työllisyyspolitiikkaan.
7. Maan hallituksen ja Fingridin on kiirehdittävä Huutokoski-Kontiolahti 400 kV:n sähkönsiirtoyhteyden toteutumista. Lisäksi on edistettävä rajamaakuntien 400 kV:n niin sanottua Vaaralinjaa, jonka ensimmäisenä vaiheena 400 kV:n rengasyhteyden mahdollistava Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan maakuntien välinen yhteys.
8. Lupa- ja valvontavirastolle sekä työ- ja elinkeinoministeriölle Eduskunnan on osoitettava jo vuoden 2027 talousarviossa lisää resursseja sähkönsiirtolinjojen rakentamisen edistämisen toimenpiteisiin, kuten ympäristövaikutusten arviointiin, luvitukseen, maahankintojen lunastusmenettelyihin ja korvauskustannuksiin sekä muuhun asiassa tarvittavaan valmisteluun.

Valmistelija: strategiajohtaja, elinkeino- ja kansainvälisten asioiden päällikkö

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää

antaa yllä olevan lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.